

2. Bondarenko A. A., Dubinin O. O., & Perejaslavcev O. M. Teoretychna mekhanika : pidruchnyk : u 2 ch. Ch.2 : Dynamika [Theoretical mechanics : textbook : in 2 parts. Part 2 : Dynamics]. Kyjiv : Znannja, 2004. 590 s. [in Ukrainian].
3. Bulghakov V. M., Jaremenko V. V., Chernysh O. M., & Berezovij M. Gh. Teoretychna mekhanika:pidruchnyk [Theoretical mechanics : textbook]. Kyjiv : CUL, 2004. 640 s. [in Ukrainian].
4. Ivanov B. O., & Maksjuta M. V. Konspekt lekcij iz teoretyčnoji mekhaniky : navchaljnyj posibnyk [Synopsis of lectures on theoretical mechanics: tutorial]. Kyjiv : Vydavnycho-polighrafichnyj centr «Kyjivskij universytet», 2012. 207 s. [in Ukrainian].
5. Jezhov S. M., Makarecj M. V., & Romanenko O. V. Klasychna mekhanika. Kyjiv : Fyzychnyj fakuljtet, 2007. 399 s. [in Ukrainian].
6. Lytvynov O. I., Mykhajlovych Ja. M., Bojko A. V. & Berezovij M. Gh. Teoretychna mekhanika Ch. II. Dynamika [Theoretical mechanics Ch. II. Dynamics. Fundamentals of Analytical Mechanics]. Osnovy analityčnoji mekhaniky. Kyjiv : Aghroosvita, 2013. 576 s. [in Ukrainian].

Zavrazhna O. M. Features of the methodology for the formation of the concept of «Generalized forces» in the preparation of the future teacher of physics

The basis of theoretical training of future teachers of physics are the fundamental theories on which educational and methodological support of the educational process is based. Such theories are general variation principles. Preparing physics teachers', the principles are studied in the theoretical physics course in its first section – «Classical mechanics». Unlike the general course «Mechanics», where students only deepen their school knowledge, while studying classical mechanics, they encounter many generalized and abstract concepts, which formation puts a lot of methodological problems before the teachers that should be solved.

The purpose of the article is coverage of methodical aspects of teaching «Generalized forces». The following methods were used for research: systematic scientific and methodological analysis of textbooks and manuals, articles; observation of the educational process; synthesis, comparison and generalization of theoretical positions; generalization of own pedagogical experience. One of the possible ways of substantiating this question, which the authors use in the first lectures on classical mechanics, is suggested in the paper.

According to this method, the following issues need to be addressed at the lecture: variation of function; generalized coordinates, generalized forces, their dimensions; definition of generalized forces for conservative and non-conservative systems; the role of the concept of «generalized forces» in the construction of analytical mechanics. The proposed method contributes to the formation of causal relationships between the concepts of «generalized coordinates», «virtual displacements», «the principle of possible displacements», «generalized forces», hence, the basis for studying variational principles and significantly improves the professional training of future teachers of physics.

Key words: teachers of physics, classical mechanics, mechanical system, variation, virtual displacement, principle of virtual displacements, generalized coordinates, generalized forces.

УДК 378:7.067:37.02

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.18>

Івершинь А. Г.

**ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Стаття присвячена висвітленню проблеми підготовки майбутніх вихователів у сучасних умовах зміни парадигми освіти, переорієнтацію її на компетентнісну концепцію. З огляду на це автором розглянуто різні визначення поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, зроблено висновок про те, що компетентність – інтегральне поняття, характеристика якості підготовки спеціалістів, що дає змогу повністю реалізувати свої особистий і професійний потенціал у певній діяльності. Автор зосередив свою увагу на спеціальній художньо-творчій компетентності, необхідній у освітньому процесі майбутнім вихователям. З метою структуривання змісту поняття художньо-творча компетентність майбутніх вихователів у публікації визначено й розкрито такі взаємопов'язані компоненти художньо-творчої компетентності: емоційно-мотиваційний, змістовий, когнітивно-пізнавальний, ціннісний, діяльнісно-творчий. Розкрито зміст компонентів художньо-творчої компетентності майбутніх педагогів. На думку автора, емоційно-мотиваційний компонент включає: емоційне, естетичне ставлення до образотворчого мистецтва, прояв інтересу до творів образотворчого мистецтва, наявність цінностей, які набувають форми мотивації і стійкого інтересу до художньої творчості; готовність до самоосвіти. Когнітивний компонент охоплює: творче мислення особистості, творчу діяльність, зорову пам'ять, уяву, естетичне сприйняття реальності та мистецтва, увагу, спостереження, творчість, оригінальність. Цінний компонент пов'язаний із духовно-моральною орієнтацією художньо-просвітницької діяльності, що дозволяє формувати духовність учнів. Діяльнісно-творчий включає досвід художньо-творчої діяльності особистості, професійні якості фахівця дошкільного виховання.

Ключові слова: компетентність, художня компетентність, творча компетентність, художньо-творча компетентність майбутніх вихователів, художньо-творча діяльність, майбутні вихователі закладів дошкільної освіти.

Розвиток системи освіти, що викликане її модернізацією згідно стандартів Болонського процесу, зумовило підвищення вимог до педагогіки вищої школи, відповідно до сучасних економічних, політичних і соціальних викликів. Основною метою професійної освіти XXI століття проголошується підготовка компетентного, конкурентоспроможного фахівця, який вільно володіє своєю професією, готового до постійного професійного зростання, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання [12]. На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається переорієнтація освіти, її принципова трансформація, яка позна-

чається терміном «зміна парадигми». Висвітленню цього питання присвятили праці Д. Браун (G. Brown), М. Аткінс (M. Atkins), Р.Барр, (R. Barr), Й. Вільдт (J. Wildt) [13].

Наприклад, Й. Вільдт характеризує нову дидактику так: «центрування на учня» – центром уваги стають учні; зміна ролі викладача: від транслявання знань до навчального консультування; орієнтація навчання на цілі і результати, тобто формування професійної компетентності; сприяння до самостійного і активного навчання; концентрація на мотиваційних, вольових і соціальних аспектах вчення; зв'язок придбання знань і розроблення стратегії навчання [13]. Отже, специфіка нової парадигми зумовлена змінами пріоритетів у системі освіти та її переорієнтацією згідно з компетентнісною концепцією.

Окреслені тенденції сучасного розвитку педагогічної науки не можна не враховувати в освітньому процесі при підготовці фахівців дошкільного профілю. Проблеми якісного оновлення та вдосконалення змісту професійної підготовки фахівців дошкільної освіти стали об'єктом досліджень Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богущ, З. Борисової, Н. Гавриш, Л. Завгородньої, Є. Карпової, О. Кучерявого, І. Луценко, Н. Лисенко, Т. Поніманської, Г. Сухорукової.

На думку педагогів (Г. Беленька, О. Богініч, З. Борисова, Н. Гавриш, Н. Голота, Н. Кот), успіх діяльності закладів дошкільної освіти, реалізація освітніх завдань залежить від рівня фахової компетентності вихователів та професійної майстерності педагогічного колективу. Проведений аналіз досліджень, присвячених розвитку професійної компетентності майбутніх вихователів, вивчення нормативних документів у галузі дошкільної освіти підтверджує, що поки що не сформовано комплексний підхід до визначення сутності та змісту художньо-творчої компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що дозволяє нам розпочати дослідження цього феномена.

Мета статті розкрити сутність художньо-творчої компетентності майбутніх вихователів і її компонентів на основі аналізу психолого-педагогічної, методичної літератури.

Для розгляду сутності художньо-творчої компетентності в дослідженні було розкрито специфіку й взаємозалежність понять, ключових для нашого наукового пошуку: «компетентність», «художня компетентність», «творча компетентність», «художньо-творча компетентність майбутніх вихователів».

З-поміж вітчизняних науковців і вчених найближчого зарубіжжя проведено досить глибокий аналіз питання компетентності в сфері професійної освіти, серед яких праці вчених: В. Андрущенко, І. Бега, Г. Беленької, Н. Гавриш, С. Гончаренко, І. Дичківської, М. Євтуха, І. Зимньої, І. Зязюна, Л. Козак, В. Кременя, О. Савченко, С. Сисоєвої, Л. Хоружа А. Хуторського й ін.

Аналіз педагогічної літератури показав, що існує цілий ряд визначень поняття «компетенція». Розглянемо деякі з них.

Вимоги до компетентності здобувачів вищої освіти в Україні визначено Галузевими стандартами вищої освіти, які відповідають вимогам Болонського процесу і базуються на компетентністному підході. У цьому документі компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [7, с. 4].

І. Зимня трактує «компетентність» як досвід, який ґрунтується на знаннях, інтелектуально і особистісно обумовлений соціально-професійної життєдіяльністю людини [2].

Згідно з визначенням, даним А. Хуторським, «компетенція» – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), необхідних для якісної продуктивної діяльності в професійній сфері. Компетентність характеризує оволодіння людиною відповідною компетенцією через певний досвід, який обумовлений його ставленням до предмета діяльності [1].

Питання компетентності з-поміж європейської спільноти розробляється з кінця 70-х років ХХ століття такими вченими, як Бруннер, Р. Дітріх, Ф. Вейнер, Дж. Гуді, Ж. Делор, Дж. Карсон, Р. Кеган, Дж. Консант, Дж. Куллахан, У. Мозер, Т. Оатс, Ж. Перре, Дж. Равен, Д. Райхен, Л. Салганік, Г. Халлаш, та іншими, які вказують, що для майбутнього фахівця значущими стають не тільки професійні якості, а й особистісні новоутворення більш високого рівня – професійні компетентності. Загальним для визначення поняття «компетентність» дослідники виокремлюють такі твердження: це інтегративна єдність, що включає як аспекти підготовки фахівців, потреби в професійному зростанні, так і особистісний розвиток людини: творчих здібностей, інтелектуального потенціалу, культурно-моральних цінностей [1].

Ф. Вейнер під компетентністю розуміє спеціалізовану систему навичок, необхідних або достатніх для досягнення конкретної мети [1]. Е. Гоглінська визначає компетентність як сферу знань, навичок і відповідальності; обсяг повноважень і повноважень діяти. Компетентність – це потенційний навик, який розкривається під час виконання певного завдання або схильності до її виконання [13].

У контексті сучасних вимог до підготовки вчителів у країнах Європейської спільноти звертаємося до моделі Е. Хойлі (Велика Британія). Це так звана «ідеальна модель професії», яка включає такі критерії: соціальна обумовленість діяльності; високий рівень майстерності виконання функції; креативність; наявність систематичних знань, які отримуються через багаторівневу систему освіти; інтеграція професійних цінностей; центрація на інтересах замовника; критичне мислення щодо вирішення нестандартних завдань; високий рівень контролю щодо професійної відповідальності [8].

На підставі аналізу науково-педагогічної літератури можна зазначити, що компетенції є відображенням соціального замовлення до певної підготовленості особистості в сучасному постіндустріальному суспільстві; інтегральними характеристиками підготовки професіоналів у будь-якій галузі; накопичені в знаннях, уміннях, навичках і способах діяльності майбутніх фахівців; проявляються в досвіді; є умовою розвитку особистості; включають особисті якості, такі як ціннісна орієнтація, здібності, риси характеру, що дає змогу людині використовувати свій потенціал, а також швидко і успішно адаптуватися в суспільстві.

У контексті професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти варто звернути увагу на такі функції професійної компетенції, що безпосередньо пов'язані зі здатністю до художньої творчості. Така здатність – один із складників освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника вищого навчального закладу, який здобув фах «Дошкільна освіта» і володіє певною сукупністю знань, умінь і навичок щодо образотворчої діяльності та готовий застосувати їх на практиці.

О. Кононко у «Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні» вказує, що головна мета сучасної дошкільної освіти – це створення сприятливих умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, ціннісного ставлення до оточуючого світу, світу культури, самої себе [4]. За таких вимог вважаємо, що художньо-творча компетентність є важливою складовою в ієрархії професіоналізму майбутніх вихователів.

Загальновідомо, що педагог, який байдужий до творчості, не вміє малювати, не здатний до прищеплення дітям любові до мистецтва, не зможе навчити вихованців бачити світ яскравим, барвистим, позитивним, виражати себе у творчості.

Щоб з'ясувати сутність основних компонентів художньо-творчої компетентності майбутніх вихователів, звернемося до багатого досвіду педагогіки мистецтва, в рамках якої досліджувалося це поняття. В основному поняття художньо-творчої компетентності розглядалося в дослідженнях, які присвячено проблемам фахової підготовки вчителів. Наприклад, естетична, художня, творча компетентності вчителя образотворчого мистецтва розглянуто у працях Т. Висікайло, О. Данилюк, Н. Долгіх, Г. Ермоленко, С. Коновець, Л. Малинської, Л. Масол, О. Музики, Н. Миропольської, Г. Падалка, Т. Паньок, О. Поліщук, Л. Рапацької, О. Рудницької, Г. Сотської та інших; формуванню творчої особистості педагога в процесі вузівської професійної підготовки присвятили праці Т. Волобуєва, Д. Іванова, Н. Кічук, О. Сисоєва.

Дослідники пов'язують художньо-творчу компетентність з поняттями «художня діяльність», «художньо-творчий процес». Художня діяльність – діяльність, у процесі якої створюється і сприймається твір мистецтва, здійснюється художнє пізнання і художня оцінка світу, створюється нова художня реальність [5].

Це положення відображено у визначенні Л. Масол і О. Гайдамаки, які визначають художню компетентність як певну мистецьку досвідченість, здатність до самореалізації в галузі художньої діяльності на основі ціннісно-естетичних орієнтацій із метою розвитку художньо-творчого потенціалу. Вони вважають, що це поняття має інтегративний характер, оскільки є багатограним показником результативності мистецької освіти, що охоплює такі компоненти: змістовий, процесуальний, аксіологічний, самореалізаційний, креативний [6].

Специфікою художньої діяльності є естетичне ставлення, яке обумовлюється естетичною природою мистецтва і естетичними потребами людини. На цей аспект звертає увагу Г. Сотська, даючи визначення художньої компетентності. В її розумінні художня компетентність є складовою естетичного виховання і розуміється як інтегративна властивість, яка характеризується високим ступенем гуманітарно-художньої ерудиції, здатністю реалізувати знання, уміння, досвід на практиці для успішної художньо-професійної діяльності. На думку авторки, компонентами цієї компетентності є такі: естетична, ціннісно-світоглядна, культурно-естетична, художньо-естетична, поліхудожня, навчально-пізнавальна та комунікативна компетенції [1].

Естетичне ставлення до мистецтва завжди «діалогічно» (Б. Бахтин) і передбачає особисту активність людини, прояв творчої уяви, співучасті, співпереживання. Сприйняття, освоєння твору мистецтва – діяльність, до певної міри аналогічна його творчому створенню [5]. Ця особливість художньої діяльності відображена у визначенні І. Ревенко, яка до складників художньої компетентності відносить таке: уміння художньо-естетичного сприймання, аналізу та інтерпретації творів мистецтва, розуміння основних категорій художнього образу; культурно-історичні та художньо-естетичні знання; здатність реалізувати на практиці художньо-творчий потенціал для одержання власного результату діяльності [9, с. 143].

Ми розглядаємо процес формування художньо-творчої компетентності майбутніх вихователів як складову частину цілеспрямованого, поліаспектного процесу професійного навчання, що має на меті, з одного боку, формування компетенцій, необхідних для здійснення художньо-творчої діяльності і втілення художніх образів; з іншого – організацію творчого підходу в освітньому процесі і передачу художньо-творчого досвіду вихованцям. У своїй єдності творча й художня компетенції забезпечують результативну інтегративність категорії «художньо-творча компетентність» майбутніх вихователів. Тому також необхідно розглянути творчий аспект художньо-творчої компетентності.

На переконання М. Явоненко, підґрунтям творчої компетентності педагога є особистісні характеристики: здатність до асоціативного мислення; генерування ідей, висування гіпотез; фантазування; бачення протиріч; перенесення знань та вмінь у нові ситуації; подолання інертності мислення; незалежність думок; формування оцінних суджень [11].

Ми згодні з її думкою, проте вважаємо за необхідне також звернути увагу на такі якості професіонала, як креативність й творча активність. Креативність забезпечується прагненням особистості до творчості,

що охоплює цілу низку якостей: гнучкість мислення; підвищений інтерес до дивергентних завдань (які мають багато можливих варіантів вирішення); оригінальність мислення як здатності висувати нові, несподівані ідеї. Завдяки розвитку креативності, особистість стає здатною дивуватися, бачити протиріччя у зрозумілому.

Поняття творчості тісно пов'язане з поняттям активності. На переконання Д. Фельдштейна, активність – це загальна форма існування особистості як суб'єкта життя, умова реалізації своїх потенційних можливостей, підґрунтя розвитку, потреба у реалізації себе. Підґрунтям активності особистості є потреби та мотиви, які є спонукальною силою, що стимулює до творчої активності, до реалізації дій та діяльності [10, с. 56].

Л. Коган визначає активність як свідому, цілеспрямовану діяльність особистості, її цілісну соціально-психологічну якість, які взаємопов'язані, реалізуються в процесі взаємодії особистості з навколишнім середовищем і є відображенням цієї взаємодії. Активність характеризується ступенем цілеспрямованих впливів особистості на об'єкти, процеси та явища довкілля. Активність як сукупність мотивів, потреб та дій, забезпечує реалізацію та розвиток діяльності особистості, вибір шляхів досягнення мети [3, с. 29].

Аналізуючи різні варіанти визначень «компетентність», «художня компетентність», «творча компетентність», «художньо-творча компетентність», пропонуємо своє визначення художньо-творчої компетентності майбутніх вихователів – це комплексна характеристика особистості майбутнього вихователя, яка забезпечує високу результативність освітнього процесу з передачі художньо-творчого досвіду вихованцям й охоплює такі компоненти: сформовану мотивацію до художньо-творчої діяльності; спрямованість до естетичного перетворення навколишнього простору; художньо-естетичні знання, уміння (теоретичні знання і практичні вміння з малюнку, кольорознавства, композиції) у їх актуальному виявленні; досвід практичної художньої діяльності; готовність щодо художньо-творчого навчання, виховання й розвитку дошкільників.

З метою структурування змісту поняття «художньо-творча компетентність майбутніх вихователів» було визначено такі взаємопов'язані компоненти: емоційно-мотиваційний, змістовий, когнітивно-пізнавальний, ціннісний, діяльнісно-творчий.

Розкриємо зміст компонентів художньо-творчої компетентності майбутніх вихователів. Наприклад, *емоційно-мотиваційний* компонент охоплює: емоційне, естетичне ставлення до мистецтва, прояв інтересу до художньої творчості, наявність цінностей, які приймають форму мотивації і стійкого інтересу до художньої діяльності; розвинені мотиви навчальної та професійної діяльності вихователя, готовність до самоосвіти.

Когнітивно-пізнавальний компонент охоплює групу внутрішніх, сутнісних властивостей особистості, які забезпечують реалізацію практичних завдань у галузі образотворчого мистецтва (образне мислення, творча активність, зорова пам'ять, уява, естетичне сприйняття дійсності і мистецтва, увага, спостережливність, креативність, оригінальність мислення, наполегливість); високий ступінь самоорганізації, працездатність, здатність дієвуватися, захоплюватися.

Змістовий компонент передбачає наявність знань, умінь і навичок щодо практичного застосування набутого досвіду при виконанні завдань з дисциплін образотворчого циклу (основи малюнку, кольорознавства, композиції, історії мистецтва); здатність створювати нові образи у художній діяльності; володіння тезаурусом основних понять з образотворчого мистецтва, його техніками і матеріалами, вміння добирати навчально-методичний матеріал; сучасні педагогічні технології організації й супроводу образотворчої діяльності дітей; оригінальне вирішення педагогічних завдань.

Ціннісний компонент художньо-творчої компетентності. В результаті освітнього процесу у майбутніх вихователів повинна бути сформована духовно-моральна спрямованість діяльності, як творчої, так і виховної, що дає змогу здійснювати саморегуляцію поведінки на основі моральних норм, перетворювати духовний і моральний досвід в особистісні цінності, формувати духовність у вихованців, що знаходить відображення в діях, діяльності, поведінці, вчинках.

Діяльнісно-творчий компонент художньо-творчої компетентності включає досвід художньо-творчої діяльності особистості, які сприяють ефективному застосуванню в освітньому процесі, для передачі художньо-творчого досвіду вихованцям. В результаті формуються художньо-естетичні та креативні вміння, актуалізується практичний художній потенціал; відбувається становлення і розвиток професійної спрямованості; схильність до постійного оновлення знань; розвивається педагогічна творчість, професійні значущі якості фахівця дошкільної освіти.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене щодо визначення сутності художньо-творчої компетентності, вважаємо, що сформована художньо-творча компетентність розширює творчі можливості художньо-педагогічної діяльності вихователів ЗДО, забезпечує реалізацію образотворчих здібностей, уяви, фантазії, полягає в здатності генерувати оригінальні ідеї та втілювати їх у матеріалі, сприяє задоволенню потреби у професійній самореалізації й духовному самовдосконаленні, є невіддільним складником професіоналізму вихователів. Перспективу подальших розвідок цього питання вбачаємо у розробці методичних рекомендацій щодо розвитку художньо-творчої компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

Використана література:

1. Вісікайло Т. В. Формування фахової компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі плернерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2017. 243 с.

2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. URL: <http://old.vvsu.ru/1.pdf>. (дата звернення: 4.06.2019).
3. Коган Л. Н. Цель и смысл жизни человека. Москва : Мысль, 1984. 252 с.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 243с.
5. Короткий енциклопедичний словник з культури / за ред. В. Ф. Шевченко. Київ, 2012. 384с.
6. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібник для вчителів / за ред. Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. Харків : Ранок, 2006. 256 с.
7. Наказ МОН № 600 від 01.06.16 року «Про затвердження та введення в дію методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти». URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506/ (дата звернення: 04.06.2019).
8. Пуховська Л. П. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах. *Шлях освіти*. 2001. № 1. С. 21–25.
9. Ревенко І. В. Художньо-естетична компетентність учителя як показник його професійної культури. *Мистецтво і освіта*. 2007. № 3. С. 139–146.
10. Фельдштейн Д. И. Психология развивающейся личности. Москва : Изд-во института практической психологии, 1996. 512 с.
11. Явоненко М. В. Творча компетентність особистості як запорука її життєвого успіху. URL: <http://tdo.at.ua> (дата звернення: 04.06.2019).
12. European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg : Publications Office of the European Union. URL: <http://ec.europa.eu/eurydice> (Date of the application dated 25/06/2019).
13. Sielatycki M. Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej. URL: <http://www.cen.uni.wroc.pl/Pliki/13.pdf> (Date of the application dated 05/06/2019).
14. Wildt J. «Shift from Teaching to Learning» Herausforderungen einer kompetenzorientierten Studiengestaltung. Berlin, 24.10.2009. URL: www.hrk.de/bologna/de/home/4038.php (Date of the application dated 05/06/2019).

References:

1. Vysikaylo T. V. Formuvannya fakhovoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva u protsesi plenernoyi praktyky : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. [Formation of professional competence of future teachers of fine arts in the process of plenary practice]. Kharkiv, 2017. 243 s. [in Ukrainian].
2. Zimnyaya I. A. Klyuchevyye kompetentnosti kak rezul'tativno-tselevaya osnova kompetentnostnogo podkhoda v obrazovanii [Key competencies as an effective target basis of a competence-based approach in education]. URL: <http://old.vvsu.ru/1.pdf>. (data zvernennya: 04.06.2019).
3. Kogan L. N. Tsel' i smysl zhizni cheloveka [The purpose and meaning of human life]. Moskva : Mysl', 1984. 252 s. [in Russian].
4. Komentar do Bazovogo komponenta doshkil'noyi osvity v Ukraini [Commentary on the Basic component of pre-school education in Ukraine] : nauk.-metod. posib. / nauk.red. O. L. Kononko. Kyiv : Red. zhurn. «Doshkil'ne vykhovannja», 2003. 243 s. [in Ukrainian].
5. Korotkyy entsyklopedychnyy slovnyk z kul'tury [A brief encyclopedia of culture] / za red.: V. F. Shevchenko. Kyiv : Ukrayina, 2012. 384 s. [in Ukrainian].
6. Metodyka navchannya mystetstva u pochatkoviy shkoli : posibnyk dlya vchyteliv / za red. L. M. Masol, O. V. Haydamaka, E. V. Byelkina, O. V. Kalinichenko, I. V. Rudenko [Methodology for teaching arts in elementary school: A Teacher's Guide]. Kharkiv : Ranok, 2006. 256 s. [in Ukrainian].
7. Nakaz MON № 600 vid 01.06.16 roku «Pro zatverdzhennya ta vvedennya v diyu metodychnykh rekomendatsiy shhodo rozroblennya standartiv vyshchoyi osvity» [Order of Ministry of Education and Science № 600 dated 01.06.16 «On Approval and Introduction of Methodical Recommendations on the Development of Higher Education Standards»]. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506/ (data zvernennya: 04.06.2019).
8. Pukhov'ska L. P. Suchasni pidkhody do profesionalizmu vchytelya v riznykh osvitnikh systemakh [Modern approaches to the professionalism of the teacher in various educational systems]. *Shlyakh osvity*. 2001. № 1. S. 21–25 [in Ukrainian].
9. Revenko I. V. Khudozhn'o-estetychna kompetentnist' uchytelya yak pokaznyk yoho profesynoyi kul'tury [Artistic and aesthetic competence of the teacher as an indicator of his professional culture]. *Mystetstvo i osvita*. 2007. № 3. S. 139–146.
10. Fel'dshtejn D. I. Psihologijar azvivajushhejsja lichnosti [Psychology of a developing personality]. Moskva : Izd-vo inst. prak. psihol, 1996. 512 s. [in Russian].
11. Yavonenko M. V. Tvorcha kompetentnist' osobystosti yak zaporuka yiyi zhyttyevoho uspikhu [Creative competence of the individual as a guarantee of her life's success]. URL: <http://tdo.at.ua> (data zvernennya: 04.06.2019).
12. European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg : Publications Office of the European Union. URL: <http://ec.europa.eu/eurydice> (Date of the application dated 25/06/2019).
13. Sielatycki M. Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej. URL: <http://www.cen.uni.wroc.pl/Pliki/13.pdf> (Date of the application dated 05/06/2019).
14. Wildt J. «Shift from Teaching to Learning» Herausforderungen einer kompetenzorientierten Studiengestaltung. Berlin, 24.10.2009. URL: www.hrk.de/bologna/de/home/4038.php (Date of the application dated 05/06/2019).

Ivershin A. H. Artistic-creative competence of future educators of pre-school institutions as a pedagogical problem

The article is devoted to the issue of preparing future educators in the modern conditions of changing the paradigm of education, reorienting it to a competent concept. In view of this, the author considers various definitions of the concept of competence in domestic and foreign scientific literature, it is concluded that competence is an integral concept, a characteristic of the quality of training of specialists, which allows to fully realize its personal and professional potential in a particular activity. The author focuses his attention on the special artistic and creative competence necessary for the future educators in the educational process. In order to structure the content of the concept of artistic and creative competence of future educators, the following interrelated components of artistic and creative competence are identified and disclosed in the publication: emotional

and motivational, content, cognitive-cognitive, value-oriented, activity-creative. The content of the components of the artistic and creative competence of future educators is disclosed. For example, the emotional-motivational component includes: an emotional, aesthetic attitude to the visual arts, a manifestation of interest in the works of fine art, the presence of values that take the form of motivation and sustained interest in artistic creativity; readiness for self-education.

The cognitive component includes: creative thinking, creative activity, visual memory, imagination, aesthetic perception of reality and art, attention, observation, creativity, originality. Valuable component is connected with the spiritual and moral orientation of artistic and educational activities, which allows the formation of spirituality among pupils. Activity-creative includes the experience of artistic and creative activity of the individual, professional qualities of a specialist in preschool education.

Key words: competence, artistic competence, creative competence, artistic and creative competence of future educators, artistic-creative activity, future educators of pre-school institutions.

УДК 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.19>

Ілліна О. В.

СОЦІАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ

Розкрито актуальну педагогічну проблему – соціальну мотивацію обдарованих школярів. Проблема соціальної мотивації розглядається як напрям дослідження змін у поведінці особистості під дією соціальних чинників. Процес спонукання школяра до активної діяльності задля досягнення соціально значимих цілей є особливо важливим для обдарованої особистості. Визначено теоретичні засади вивчення феномену соціальної мотивації обдарованих школярів, уточнено поняття «соціальна мотивація». Проаналізовано сутність і зміст соціальної мотивації особистості, концептуальні підходи до її розуміння, основні фактори і механізми формування. Досліджено особливості соціальної мотивації обдарованих школярів. Зазначається, що соціальні мотиви школярів можуть бути за своїм характером конкуруючими або конформістськими, адже соціальний статус у групі набувається або через конкуренцію або через кооперацію. Конформізм і конкуренція проявляються у прагненні школяра відповідати або протидіяти тим зразкам, які прийняті в шкільному середовищі. Соціальна мотивація інтерпретується як сукупність чинників, які спонукають до активної діяльності задля досягнення соціально значимих цілей. Наголошується, що досить часто науковці ототожнюють поняття «соціальна мотивація» і «мотивація соціальної поведінки». На думку автора, це є доречним тільки у випадку розгляду соціальної мотивації як мотивації, яка пов'язана з усвідомленням суспільної значущості діяльності, з почуттям обов'язку. В інших випадках соціальна мотивація не є запорукою соціально бажаної поведінки, а отже не є тотожною мотивації соціальної поведінки. Зроблено висновок, що в навчальних закладах нового типу, які створені з метою розвитку обдарованих дітей, ще не використані всі можливості для формування громадянина України, спрямованого на досягнення соціально значимих цілей.

Ключові слова: мотивація, соціальна мотивація особистості, фактори формування соціальної мотивації, обдарованість, обдаровані школярі.

Аналіз соціально-педагогічної і психологічної літератури показав, що дослідженню обдарованості, її видів, проблем діагностики і розвитку надається належна увага. Науковцями розглядається проблема індивідуальних відмінностей (Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Рубінштейн тощо), виділяються сфери і види обдарованості (Ю. Гільбух, М. Гнатко, В. Слущкий та інші), закономірності її розвитку (В. Давидов, Д. Ельконін, В. Крутецький тощо). Соціально-педагогічні аспекти роботи з обдарованими дітьми досліджувались у працях І. Зверєвої, Л. Коваль, А. Савенкова, В. Юркевича. Однак проблема соціальної мотивації розвитку обдарованості залишається не досить вивченою. С. Гончаренко розглядає обдарованість як індивідуальну потенційну своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності, яка розвивається у процесі засвоєння індивідом духовних та інших надбань людства, його творчій діяльності. Актуальність статті полягає в тому, що сьогодні проблема соціальної мотивації є напрямом дослідження змін у поведінці особистості під дією соціальних чинників, які є динамічними за своєю природою. А процес спонукання себе та інших до активної діяльності задля досягнення соціально значимих цілей є особливо важливим для обдарованої особистості.

Мета статті – дослідити наукові підходи до соціальної мотивації, з'ясувати основні групи мотивів обдарованих дітей, а також визначити місце соціальної мотивації у загальній структурі мотивації обдарованої особистості. Щоб досягти поставлених цілей, необхідно вирішити низку завдань: визначити суть соціальної мотивації; дослідити мотиви обдарованих школярів; розглянути місце соціальної мотивації в загальній мотиваційній картині.

Поняття «соціальна мотивація» не має єдиного тлумачення у соціально-педагогічній та психологічній літературі. Як правило науковці, розглядаючи види мотивації школярів, поділяють її на зовнішню і внутрішню. Внутрішня мотивація розуміється як основна причина, через яку дитина сама хоче добре навчатись, вона обумовлюється змістом навчальної діяльності. Особистість з її потребами, настановами, інтересами та бажаннями впливає на внутрішню мотивацію [3, с. 67].